

Sisäasiainministeriö
Väestönsuojelijaosto

Kutsu 16.12.2008

KUULEMISTILAISUUS VÄESTÖNSUOJIENTÄ RAKENTAMISEN OSALTA

Rakennustarkastusyhdistys RTY ry kiittää mahdollisuudesta lausua pelastuslain uudistamishankkeesta vaiheessa, jolloin siihen vielä on mahdollisuus vaikuttaa. Yhdistys toteaa lausuntoon seuraavaa.

Yleistä

Rakennustarkastusyhdistys RTY ry ei ota kantaa ehdotuksen taustalla oleviin strategisen tason uhkakuviin ja vastaaviin toimintaympäristön muutoksiin. Yhdistys keskittyy käytännössä saatuihin kokemuksiin väestönsuojien rakentamista koskevista säännöksistä ja niissä havaittuihin muutostarpeisiin.

Aivan aluksi yhdistys toteaa, että järkevintä olisi siirtää kaikki väestönsuojien rakentamista koskeva sääntely ympäristöministeriön toimialalle. Joustavan ja hyvän hallinnon edun mukaista ei ole ollut, eikä ole, että näinkin selkeästi ja suoraan rakentamista koskeva sääntely hoidetaan sisäasiainministeriön hallinnonalalla. Väestönsuojien rakentamista koskeva normisto tulisi siirtää osaksi Suomen rakentamismääräyskokoelmaa.

Toiseksi yhdistys esittää vakavasti harkittavaksi, onko nykyisenkaltainen, rakennuksen omistajan vastuulle säilytetty suojien rakentaminen ylipäättänsä tarkoituksenmukaista. Selvitykset osoittavat, että Suomessa on tällä hetkellä 3,5 miljoonaa suojapaikkaa. Määrä on kansainvälisesti vertailtuna suuri. Euroopassa suojapaikkojen rakentamista jatketaan edelleen lähinnä vain Sveitsissä ja Suomessa.

Jos suojapaikkojen rakentamista kuitenkin edelleen pidetään jossain määrin tarpeellisena, tulee tarkastella suojien rakentamisesta aiheutuvan rasituksen jakautumista. Suomen omaksuma ratkaisu säilyttää velvoite rakennuksen omistajille on suhteellisen harvinainen. Kysyä voi, kohdellaanko rakennuksen omistajia tältä osin tasapuolisesti. Yhdistyksen mielestä tästä seikasta tulee hankkia perustuslakivaliokunnan kannanotto.

Jos kaiken edellä esitetyn jälkeenkin lainsäätäjä harkitsee suojien rakentamisen välttämättömäksi, pitää yhdistyksen mielestä vakavasti pohtia suojien sijoittumista. Sotatilanteessa ensisijainen väestön suojaamisen strategia lienee evakuointi. Evakuointi tapahtuisi väestökeskuksista maaseudulle. Lähes kaikki suojapaikat on kuitenkin rakennettu asutuskeskuksiin. Eikö suoja pitäisi pikemminkin lisätä sinne missä niitä ei juuri lainkaan ole?

Uusien suojien rakentaminen vs. olemassa olevien pitäminen kunnossa

Nykyiset suojat, vaikkakin ne edellä kuvatun mukaisesti saattavat sijoittua epäedullisesti, ovat jo sinällään valtava kansantaloudellinen varanto. Vss-jaoston itsensäkin hankkimien selvitysten perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että huomattava osa tästä varannosta on tällä hetkellä epäkuranttia, eri syistä johtuen.

Rakennustarkastusyhdistyksen mielestä voimavaroja pitäisi enemmän kohdistaa vanhojen suojien ajanmukaistamiseen ja kunnossa pitämiseen kuin uusien rakentamiseen. Jos rakennusten omistajille säilytetään jatkuvasti velvoite rakentaa uusia suojapaikkoja, eivät voimavarat voi riittää vanhojen suojien ylläpitoon.

Ehdotus sisältää säännöksen väestönsuojan kuntoselvityksestä (pelastuslain 62 b §). Tarkoitus säännöksellä on eittämättä hyvä, varmistaa nykyistä paremmin väestönsuojan käyttökelpoisuus. Yhdistyksen mielestä kuntoselvityksestä ilmoittaminen 10 vuoden välein pelastusviranomaiselle on tarpeetonta. Mitä pelastusviranomaisen näillä ilmoituksilla tekisi? Yhdistys pitää epärealistisenä sitä, että rakennusten omistajilla riittäisi tarmoa kuntoselvitysten teettämiseen.

Jos maailmanpoliittinen tilanne kiristyy tai syntyy muutoin akuutteja uhkakuvia, pyrkii järkevä rakennuksen omistaja joka tapauksessa tarkistamaan olemassa olevan talosuojansa käyttökelpoisuuden. Pelastusviranomaiset voivat myös tällaisessa tilanteessa kansalaisia ohjeistaa.

Yhdistys kiinnittää huomiota myös siihen, kuinka väestönsuojien erilainen varustus on herkkää vanhenemaan. Suojien kunnossapito on melko vaativa tehtävä. Pikemminkin yhteiskunnan itsensä tulisi varmuusvarastojen ja vastaavien järjestelyjen avulla varmistaa, että kriisialttiuden kasvaessa yhteiskunta voi toimittaa väestönsuojien toimintakuntoon saattamiseksi tarvittavaa varustusta. Tehtävän jättäminen näiltä osin kymmenille tuhansille rakennusten omistajille ei takaa onnistunutta lopputulosta.

Väestönsuojien rakentamisvelvollisuus uudisrakentamisen yhteydessä

Ehdotukseen sisältyvät helpotukset väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta ovat sinänsä kaikki oikeansuuntaisia. Ne ovat vain liian lieviä. Yhdistys myös toistaa jo edellä esitetyn kantansa, jonka mukaan rakennusten omistajille ylipäätensä säilytetty suojapaikkojen rakentamiseen on monesta näkökulmasta kyseenalaista. Oikeampaa olisi, että yhteiskunta kantaisi suojien rakentamisen rasituksen kokonaisuudessaan. Nyt velvoite jakautuu epäoikeudenmukaisesti ja kohdistuu kasvukeskuksiin, joissa rakentamisen kustannustaso muutoinkin on muuta maata korkeampi.

Tilapäiset rakennukset

Tilapäisyyden raja, viisi vuotta, noudattaa maankäyttö- ja rakennuslakia. Maankäyttö- ja rakennuslaki rajaa tilapäisyyden paitsi ajallisen keston, myös sen rakenteen, arvon ja käyttötarkoituksen kautta. Tilapäinen rakennus ei voi olla kooltaan kovinkaan huomattava. Tästä taas seuraa, että väestönsuojan vaatimus jää usein tilapäiseltä rakennukselta pois jo kerrosalan perusteella.

Hyödyllisempää olisi laajentaa viiden vuoden määräaika koskemaan myös määräaikaisia rakennuksia. Monet koulut, päiväkodit ja vastaavat toteutetaan 10 – 15 vuodeksi. Nykyisenkaltainen sääntely johtaa tarpeettomaan hallinnolliseen selvittelyyn, koska väestönsuojan vaatiminen määräaikaisiin rakennuksiin ei ole yleensä lainkaan järkevää.

Kerrosala

Aluksi yhdistys toteaa, että sääntely, jossa kaikki kerrosala määrittää väestönsuojan suuruutta, on osoittautunut hankalaksi. Eri kunnissa on erilaista käytäntöä tältä osin. Uusittavassa laissa tulee väestönsuojaa määrittävästä kerrosalasta lukea ehdottomasti pois kaikki sellainen kerrosala, joka faktisesti ei tarkoita lisää rakennusta käyttäviä ihmisiä.

Toiseksi yhdistys toteaa, että esitetty asuin- ja työpaikkarakennusten raja, 800 neliometriä, on edelleen liian alhainen. Raja pitäisi nostaa vähintään 1 400 neliometriin. Asuntojen koko on ollut kasvusuunnassa jo pitkään. Kahdeksan sataa kerrosneliötä tarkoittaa tänä päivänä usein vain luokkaa kolmea asuntoa.

Sama huomautus tarpeesta nostaa rajaa koskee teollisuus-, tuotanto-, varasto- ja kokoontumisrakennuksia. Esitetty raja, 1 500 kerrosneliötä, on liian alhainen. Raja tulee nostaa vähintään 2 000 kerrosneliöön.

Väestönsuojan koko

Väestönsuojan kokoa koskeva sääntely kuvastaa hyvin tämän hetkisen tilanteen epäjohtonmukaisuutta. Suojapaikkoja joudutaan rakentamaan tiheästi asutuilla alueilla tavallaan turhaan, kun taas haja-asutusalueella, missä suojapaikkoja ei juurikaan ole, pitäisi niitä pikemminkin lisätä.

Helputusten myöntämistä koskevaan lain 66 §:ään pitääkin lisätä erääksi erityisen painavaksi syyksi se, että rakennettavan rakennuksen läheisyydestä, rakennuspaikasta riippumatta, löytyy käyttökelpoinen väestönsuoja. Nyt vapautuksen saaminen väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta on kytketty rajoittumaan vain samaan tonttiin tai rakennuspaikkaan.

Säännös, joka mahdollistaa väestönsuojan koon harkinnanvaraisen kasvattamisen opetusalan tai hoitoalan rakennuksissa, on aiheuttanut tavattoman paljon tulkintakirjavuutta. On kuntia, joissa säännöstä sovelletaan lähes aina, ja vastaavasti taas päinvastoin. Yhdistyksen mielestä viranomaiselle annettu mahdollisuus harkintansa perusteella vaatia väestönsuojaa suurennettavaksi tulee epätasa-arvoisena kokonaan poistaa.

Rakennuksissa on usein montaa eri käyttötarkoitusta ja toimintoa. Toimistorakennuksessa on yleensä varastotilaa, ja päinvastoin. Järkevää olisi, että väestönsuoja koko voidaan määrittää samankin rakennuksen puitteissa eri perustein eri käyttötarkoitusten osalta. Varastotilojen osalta voidaan tyytyä huomattavasti pienempään mitoitukseen kuin varsinaisten työtilojen osalta, silloinkin kun kysymys on samasta rakennuksesta. Lakiehdotus antaa tähän mahdollisuuden helputusten myöntämissäännöksen kautta. Parempi kuitenkin olisi todeta asia selkeästi jo asetuksen tätä tarkoittavassa säännöksessä.

Suurmyymälöille esitettävä lievempi 1 prosentin mitoitus tuo niille kilpailuetua. Lähipalvelujen saatavuuden kannalta tämä ei ole eduksi. Ongelma poistuu, jos laissa määritelty väestönsuojan rakentamisen laukaisevaa kerrosalan alarajaa nostetaan, kuten edellä on esitetty.

Väestönsuojan sijoittaminen

Väestönsuojan sijoittamista koskeva 250 metrin etäisyysvaatimus on liian pieni. Jos ja kun väestönsuojia, sikäli niitä ylipäättänsä pidetään tarpeellisena, ryhdytään enemmän rakentamaan haja-asutusalueille, riittää hyvin paljon suurempi etäisyys, esim. 1 000 metriä.

Väestönsuojan sijoittamiseen liittyy kysymys väestönsuojan poistumisteistä ja vastaavista. Tiiviisti rakennetussa kaupunkimaisessa ympäristössä on toisinaan vaikeuksia löytää poistumisteille sopivaa tilaa. Joudutaan helposti mm. erilaisiin rasitejärjestelyihin. Asiaan olisi syytä kiinnittää säännösten tasolla huomiota ja helpottaa korvaavien järjestelyjen mahdollistamista.

Yhteenveto

Alustavat pelastuslain ja -asetuksen muutosehdotukset sisältävät monia kannatettavia ehdotuksia. Niistä mainittakoon väestönsuojan rakentamisvelvoitteesta luopuminen rakennuksen muutos- ja korjaustyön ja peruskorjauksen yhteydessä, kerrosalan alarajojen nostaminen ja vapautuksista myöntämisestä päättämisen siirtäminen rakennuslupaviranomaiselle.

Hyvä uudistusehdotus periaatetasolla on myös velvoite pitää väestönsuoja jatkuvasti kunnossa. Erityisen kuntoselvityksen vaatiminen ja erityisesti siitä ilmoittaminen pelastusviranomaiselle kuitenkin epäilyttäviä.

Suuria kysymyksiä ovat väestönsuojien rakentamisvelvoitteen säilyttäminen ylipäättänsä, velvoitteen kohdistaminen rakennuksen omistajaan ja väestönsuojien rakentamisasioiden hallinnointi sisäasiainministeriön hallinnonalalla. Näihin kaikkiin suuriin kysymyksiin esittää Rakennustarkastusyhdistys RTY ry kritiikkiä.

Käynnissä olevien rakentamisen normitalkoiden yhteydessä on selkeästi ilmennyt, kuinka väestönsuojan rakentamisvelvollisuus koetaan yleisesti eniten turhia rakennuskustannuksia aiheuttavaksi. Varsinkin, kun kustannusrasitus kohdistuu epäoikeudenmukaisesti lähinnä kasvukeskuksiin, joissa rakentaminen monista syistä johtuen muutoinkin on kalliimpaa.

Voi myös kysyä, miksi suojapaikkoja rakennetaan eniten juuri asutuskeskuksiin, kun todennäköinen kriisiajan ratkaisu on väestön evakuointi. Sikäli kuin suojapaikkoja edelleen halutaan rakentaa, tulisi niitä tehdä pikemminkin niille haja-asutusalueille, joille väestön evakuoimista on suunniteltu.

Jos sitten ajatellaan hyvin äkillisiä, onnettomuusluonteisia kriisitilanteita, niin nykyoppien mukainen ratkaisu on pysytellä sisätiloissa kriittisimmät tunnit eikä hakeutua mahdollisesti satojen metrien päässä olevaan suojaan.

Kevennettyjen rakentamismääräysten kokeiluhanke on myös selkeästi paljastanut, kuinka epä-tarkoituksenmukaista on, ettei väestönsuojan rakentamista koskeva sääntely ole ympäristömi-nisteriöllä. Nyt monet perustellut ja harkitut esitykset kasvupaikkakunnilta uhkaavat vesittyä sii-hen, ettei ympäristöministeriöllä ole toimivaltaa niihin ottaa kantaa.

Jos, kuten pelättävissä on, etteivät edellä yhdistyksen esittämät näkökohdat saa sisäasiainmi-nisteriöstä vastakaikua, niin vähintä kuitenkin olisi, että esitykseen sisältyviä, väestönsuojan rakentamisvelvollisuuden laukaisevia kerrosalan alarajoja merkittävästi nostetaan.

Yhdistys pyytää myös varata itsellensä tilaisuuden lausua lakiesitystä edelleen kehitettäessä.

RAKENNUSTARKASTUSYHDISTYS RTY ry

Lauri Jääskeläinen
puheenjohtaja